

6

Beëindiging vervangingsfonds en modernisering participatiefonds

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het primair onderwijs en de Wet op de expertisecentra in verband met beëindiging van de verplichte aansluiting bij een rechtspersoon in verband met kosten van vervanging en in verband met wijziging van de wijze waarop de werkloosheidsuitkeringen worden verevend (beëindiging vervangingsfonds en modernisering participatiefonds) (35400).**

De voorzitter:

Dan gaan wij over tot de orde van de dag. Ik begrijp het goed dat u elkaar al heeft getroffen voor de lunch. Dan gaan wij door met het wetsvoorstel beëindiging vervangingsfonds en modernisering participatiefonds. Een hartelijk welkom aan de minister die ook al in onze nieuwe zaal aanwezig was en natuurlijk een hartelijk welkom aan mijn collega's.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De voorzitter:

Ik zou als eerste het woord willen geven aan mevrouw Westerveld van GroenLinks.

Mevrouw Westerveld (GroenLinks):

Dat klopt voorzitter, wij hebben elkaar vanochtend al getroffen in een flink fel debat. Het was ook een mooi inhoudelijk debat. Ik denk dat het debat van vanmiddag misschien wat rustiger zal zijn. Wel moet ik eerlijk zeggen dat we ons flink hebben moeten verdiepen in het arbeidsrecht, omdat deze wet nog een stuk technischer van aard is dan die van het debat vanochtend. Het gaat in ieder geval om andere wetgeving.

Voorzitter. Ik heb wel de indruk dat er wat meer eensgezindheid is. Bij deze wet praten we over fondsen die schoolbesturen in het basisonderwijs ondersteunen wanneer vervanging nodig is, vanwege bijvoorbeeld ziekte of wanneer een dienstverband wordt beëindigd. Dat is belangrijk voor het beleid. Goede re-integratietrajecten zijn belangrijk, zeker in een tijd waarin het lerarentekort zo groot is.

Over dat lerarentekort wil ik nog iets zeggen. Deze week zijn alle scholen weer open. Wij lezen veel berichten en spreken met veel docenten en zien en horen helaas dat er weer volle klassen zijn, omdat scholen gewoonweg geen of onvoldoende docenten kunnen vinden. We lezen ook dat in grote steden het lerarentekort zelfs groter is dan vorig jaar. Ik wil de minister ook vragen hoe hij hiernaar kijkt. Wat zegt hij tegen scholen die ook dit jaar de formatie niet rondkrijgen? Hoe gaat de minister ervoor zorgen, zeker nu de formatie nog wel een tijd duurt, dat hiervoor een oplossing komt? Hoe zorgt hij ervoor dat het lerarentekort in de tussentijd niet wordt vergeten, dat het niet de roze olifant in de Kamer wordt, zoals Merel van Vroonhoven ook zo mooi vertelde nog voor dit reces? Ziet de minister mogelijk-

heden om hier de komende tijd echt voldoende aandacht aan te besteden?

Ik moet eerlijk zeggen dat ik soms opkijk van de enorme plannen die sommige bewindspersonen laten zien. En als we dan aan de ministers van Onderwijs vragen wat er nou echt structureel gedaan kan worden voor het onderwijs, wordt gezegd: we zijn demissionair en we kunnen geen grote beleidswijzigingen doorvoeren. Dat gebeurt op andere ministeries ook. Het probleem van het lerarentekort was in de afgelopen vier jaar al heel groot, en dat probleem verdwijnt niet. Laten we voorkomen dat hierover nog heel lang wordt gepraat in nieuw te vormen regeringen en dat we vervolgens het onderwijs in de kou laten staan.

Voorzitter. Dan de wet. Door deze wet wordt het Vervangingsfonds beëindigd. Dit fonds vereffent de kosten die scholen hebben wanneer ze personeel moeten vervangen door ziekte als schoolbesturen hiervoor premie hebben afgedragen aan het fonds. Omdat steeds meer schoolbesturen ervoor kiezen om de vervangingskosten zelf te betalen, wordt dat fonds langzaam beëindigd. Dat lijkt ons een logisch gevolg. De scholen die nog wel gebruikmaken van het fonds, worden ondersteund in de afbouw hiervan en voor scholen waarbij het tot financiële problemen kan leiden, wil het kabinet een tijdelijk vangnet mogelijk maken. Ik lees echter in de memorie van toelichting dat dit vangnet alleen wordt ingesteld als er voldoende budgettaire middelen beschikbaar kunnen worden gesteld. Ik wil de minister graag vragen wat hiermee nou precies bedoeld wordt. Moeten die middelen niet gewoon verplicht beschikbaar gesteld worden, zodat alle scholen de overgang op een goede manier kunnen maken?

Voorzitter. Het Vervangingsfonds had ook een tweede taak, namelijk het adviseren en ondersteunen van schoolbesturen bij het organiseren van de bedrijfsgezondheid, afgekort — dat doen we veel in het onderwijs — als PGZ. Zoals ik net al zei, is dat juist nu, met het enorme lerarentekort, ontzettend belangrijk. Het Vervangingsfonds heeft berekend dat 1 procentpunt minder ziekteverzuim op jaarbasis leidt tot een verminderende behoefte van de ruim 1.000 fte aan vervanging. 1.000 fte, dat is nogal wat. Wat ons betreft is het dan ook erg belangrijk dat schoolbesturen blijvend worden ondersteund en geadviseerd wat betreft die bedrijfsgezondheidszorg. De wettelijke basis hiervan zou met beëindiging van het Vervangingsfonds mede verdwijnen. Dat lijkt ons geen goed idee. Daarom hebben we met de collega's van de SP en van de PvdA, en op verzoek van de sociale partners die bij ons hebben aangeklopt, een amendement gemaakt dat deze taak onderbrengt in het Participatiefonds. Dit vinden wij een logische plek, omdat het Participatiefonds zich bezighoudt met het voorkomen van werkloosheid en dit wat ons betreft ook hand in hand gaat — dat blijkt ook wel uit die cijfers — met het voorkomen van verzuim.

Voorzitter, ook de tweede poot van deze wet, de modernisering van het Participatiefonds, kunnen wij ondersteunen. Het Participatiefonds vangt de financiële risico's op die schoolbesturen lopen wanneer het dienstverband wordt beëindigd. Maar, misschien nog wel belangrijker, het houdt zich ook bezig met het re-integratiebeleid. We hebben het er hier vaker over gehad hoe belangrijk re-integreren is en ook hoe belangrijk het is dat mensen die nu in die stille reserve van het onderwijs zitten misschien weer teruggaan, dat mensen met een onderwijsbevoegdheid toch weer

teruggaan naar dat onderwijs. Wat ons betreft zou daar nog veel meer op moeten worden ingezet. Ik zou de minister willen vragen hoe groot die stille reserve is. Zijn dat nog steeds die ruim 80.000 mensen die wel een onderwijsbevoegdheid hebben maar die niet in het onderwijs werken? Is het de afgelopen jaren gelukt om een deel van deze mensen weer terug te brengen in het onderwijs? Hoeveel mensen staan er nu daadwerkelijk voor de klas? En zijn er voor de komende jaren ook nog maatregelen om mensen die wel een bevoegdheid hebben maar niet in het onderwijs werken terug te brengen? Want, helemaal met die enorme uitdaging van het lerarentekort, we hebben natuurlijk alle mensen nodig. Het is gewoon zonde dat we zoveel mensen in dit land hebben die wel een opleiding hebben gedaan om leerkracht te worden maar die om welke reden dan ook zijn uitgevallen en die nu niet meer werken in het onderwijs. Laten we ook in deze periode dat het kabinet demissionair is alles op alles zetten om ervoor te zorgen dat alle kinderen een leraar voor de klas hebben.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Het woord is aan de heer Kwint. Gaat uw gang.

De heer Kwint (SP):

Voorzitter. Het zijn niet de meest eenvoudige en overzichtelijke wetswijzigingen die vandaag besproken worden. Dat gold voor vanochtend, dat geldt voor vanmiddag zeker ook. Eerlijk gezegd denk ik voor een hele hoop mensen ook niet de meest tot de verbeelding sprekende. Ik ben nog niet buiten geweest, maar als de straten uitgestorven zijn, denk ik dat het niet is omdat iedereen ademloos naar de wetswijzigingen rondom het Vervangings- en Participatiefonds zit te kijken.

Toch gaat het wel ergens over. Het schrappen van een fonds dat ervoor zorgt dat de kosten voor verzuim en vervanging verdeeld werden over de diverse schoolbesturen, ook het aanpassen van een fonds dat bedoeld is om leraren die een baan kwijtraken weer aan het werk te krijgen. Natuurlijk, het liefst binnen het onderwijs, maar anders daarbuiten. De voornaamste vraag, maar dat geldt eigenlijk voor het elk wetsvoorstel, is natuurlijk die naar de noodzaak. Wat is het voornaamste probleem dat wij met deze wet gaan oplossen? Wat functioneerde er niet naar tevredenheid binnen het systeem dat we nu al langere tijd hebben? Dit vind ik een nog niet zo makkelijk te beantwoorden vraag. Een van de argumenten die in de wet genoemd worden is dat schoolbesturen wanneer ze zelf verantwoordelijk worden voor het dragen van de kosten van verzuim ook steeds meer gaan doen aan het voorkomen van verzuim. Dat getuigt best wel van een cynische opvatting van de inzet van schoolbesturen. Meestal zijn de rollen tussen de minister en mij omgekeerd op dat punt, wanneer het gaat om de rol van bestuurders in het onderwijs.

Daarnaast, hiermee komen de risico's van hoger verzuim bij de schoolbesturen zelf. En inderdaad, tot nu toe, in de jaren zoals je dat al hebt gezien, zijn er scholen die hier al voor mochten kiezen, die ervoor hebben gekozen en die er ook niet op teruggekomen zijn. Daaruit zou je kunnen afleiden dat het schijnbaar voor die scholen naar tevredenheid functioneert. Maar, mevrouw Westerveld stipte het

ook al even aan, we zitten in een periode van een fors lerarentekort. We zitten in een periode waarin een hele hoop docenten het afgelopen jaar ontzettend zwaar hebben gehad met scholen open en dicht, onlineonderwijs, de gevolgen en de nasleep van corona. Natuurlijk hopen wij niet dat dat leidt tot extra uitval in het onderwijs, maar helemaal uitsluiten kun je het ook niet. Er bestaat een risico dat mensen aan het eind van hun Latijn zijn en zich dus ziekmelden of weggaan. Dat leidt dus ook tot een groter risico op verzuim. Dat is een probleem dat je niet zomaar kunt weg-hrm'en. Het komt nu wel op het bordje van scholen terecht. Ziet de minister daar het risico in dat scholen straks in één keer geconfronteerd worden met kosten die een bestuur eigenlijk helemaal niet kan dragen? Hoe ziet de minister het risico dat besturen misschien minder snel een docent een vast contract gaan aanbieden, wanneer zij hogere uitgaven hebben als zij een docent, mocht het niet bevalen, aan een nieuwe baan moeten helpen? Een onbedoeld bijeffect zou kunnen zijn dat scholen, wanneer zij zelf de financiën voor re-integratie deels voor hun rekening moeten nemen, huiveriger zullen zijn om een vast contract aan te bieden. Het is een ergernis die volgens mij in deze Kamer vrij breed gedeeld wordt dat scholen in tijden van tekort docenten vaak nog steeds geen vast contract aanbieden.

Hoe zit het met de risico's voor kleinere scholen of besturen? Ik zei het net al: het lijkt tot nu toe goed te gaan. Ook de kleine scholen en besturen die besloten hebben om hier zelf mee aan de slag te gaan, zijn er niet op teruggekomen. Toch is er nog steeds een fors aantal scholen dat er niet voor gekozen heeft om het wel te gaan doen. Dan citeer ik even de formulering van de minister. Het ging net ook al even over een overgangsregeling en een vangnet, mocht dat nodig zijn: "De potentiële doelgroep voor een eventueel noodzakelijk tijdelijk vangnet wordt nu in beeld gebracht." Dat zijn een hoop mitsen en maren in één zin, dus ik sluit me aan bij de vraag die ook mevrouw Westerveld stelde. Als het nodig is, moet het er gewoon komen. We moeten voorkomen dat scholen in problemen raken. Volgens mij is dat ook de bedoeling van het kabinet, maar ik vond het hier en daar dusdanig terughoudend geformuleerd dat ik denk: er mag wel een dikkere streep onder.

Ik ben voornemens om vandaag niet een hele artikel 23-discussie te beginnen, ondanks dat ik dat graag doe. Ik moet zeggen dat het mij bij het lezen wel verbaasde dat er een uitzonderingsgrond bestaat op grond van levensbeschouwing om ook dit soort fondsen in eigen kring te mogen organiseren. Nou gaat natuurlijk een deel afgeschafte en een deel gemoderniseerd worden, maar ik vroeg mij toch af wat nu in vredesnaam die diepgevoelde religieuze overtuiging is die rechtvaardigt dat je niet met de openbare school naast jou in het dorp samen iets voor vervanging kunt doen. Waarom moet je dat in eigen kring doen? Waarom kun je alleen de vervangingsfondsen van de scholen van een bepaalde denominatie samen doen? Ik ben heel benieuwd wat daar precies het argument voor is. Ik zag het zelf vooral als een manier waarop de reikwijdte van artikel 23 in de afgelopen 100 jaar steeds verder is opgerekt.

Ten slotte. Ik was het niet van plan, meneer Peters, dus ik ga proberen het niet te doen.

De heer **Peters** (CDA):

Ik ook niet, meneer Kwint, maar ik wil toch aanstippen dat artikel 23 niet alleen over religieuze scholen gaat, maar overigens wel over 70% van alle leerlingen.

De heer **Kwint** (SP):

Dat is waar. Dan nog ben ik, ook buiten de religieuze levensovertuigingen om, er nog steeds niet van overtuigd welke levensovertuiging je verbiedt om vervangingsfondsen te delen. Maar dat zou kunnen zijn omdat ik misschien niet even goed thuis ben in alle religies en levensovertuigingen.

Dan de bedrijfsgezondheid. Er zijn nu zogenaamde BGZ-diensten, de bedrijfsgezondheidsdiensten. Die zouden met dit wetsvoorstel verdwijnen. Dan zegt de minister: dat kan in afspraken tussen werkgevers en werknemers gedaan worden. Het moet in de toekomst worden aanbesteed. Dat lijkt ons niet zo'n goed idee. Dat lijkt overigens ook de werkgevers en de werknemers in het onderwijs geen goed idee. Laten we eerlijk zijn: die zijn het de afgelopen jaren niet altijd op alle punten roerend met elkaar eens geweest. Op dit punt hebben ze elkaar wel gevonden. Ze hebben ons daarover benaderd. Wij waren het met hen eens en zoals mevrouw Westerveld al zei: wij hebben daar samen met PvdA en GroenLinks een amendement over ingediend.

Daar is inhoudelijk ook wel een reden voor. Bedrijfsgezondheid is wat ons betreft meer dan alleen iets tussen werkgevers en werknemers. Het dient ook een algemeen doel. Het is niet iets wat je maar aan de besturen overlaat. Als samenleving hebben wij er ook gewoon profijt van als een docent in goede gezonde werkomstandigheden zijn werk kan doen, zoals wij bijvoorbeeld ook over een overheidsregeling rond ventilatie op scholen hebben gezegd dat wij vinden dat de overheid daarin een rol heeft. Wij gaan dan niet jij-bakken in de zin dat een gemeente of een bestuur meer had moeten doen. Dan pakken wij daarin onze eigen verantwoordelijkheid. Daarom hebben wij dat amendement mede ingediend. Ik kan het iedereen van harte aanbevelen. Het is echt een bovengemiddeld goed amendement geworden, ook al zeg ik het zelf.

De **voorzitter**:

Ik ben blij dat u zelf zo content bent.

De heer **Kwint** (SP):

Ja, ik ook.

De **voorzitter**:

Dank u wel voor uw bijdrage. Dan gaan we nu naar mevrouw Paul van de VVD.

Mevrouw **Paul** (VVD):

Voorzitter. We hebben het vandaag — het is al even aangeept — over wetswijzigingen die nogal technisch overkomen. Simpel gezegd komt het erop neer dat schoolbesturen dankzij die wijzigingen meer verantwoordelijkheid krijgen voor hun personeelsbeleid. Dat lijkt mij een prima zaak. Hoe je omgaat met je mensen, leraren en ook andere medewerkers, is heel bepalend voor hoe je als school

functioneert. Als een school goed met medewerkers omgaat, kunnen leraren en leraressen zo goed mogelijk hun werk doen en goed onderwijs geven. Uiteindelijk is dat in het belang van de leerling. De VVD is het er dus mee eens dat we de wet zo wijzigen dat schoolbesturen meer regie krijgen over hun personeelsbeleid, maar hierbij heb ik nog wel een paar aandachtspunten.

We stoppen met het Vervangingsfonds, maar wanneer stoppen we daarmee? Hoe voorkomen we dat het een gebed zonder end wordt? Dat heeft als risico dat sommige schoolbesturen misschien minder voortvarend werk maken van dat personeelsbeleid. Ik hoor dan ook graag periodiek van de minister hoe het hiermee staat, zodat we als Kamer waar nodig kunnen bijsturen.

Ik heb begrepen dat scholen die zelf het risico dragen van vervanging bij ziekte in 2019 een gemiddeld ziekteverzuim hadden dat 1,2 procentpunt lager lag dan de groep van schoolbesturen die de vervangingskosten nog konden declareren bij het fonds. Dat is mooi nieuws. In de eerste plaats voor de medewerkers die het betreft en uiteraard ook voor de leerlingen. Uit deze cijfers leid ik af dat ze gestimuleerd worden om beter voor hun medewerkers te zorgen. Dat is wat we willen. Deelt de minister die analyse of kijkt hij daar anders naar?

Wat me ook opviel in de cijfers is dat het merendeel van de kleine schoolbesturen de vervangingskosten nu nog regulier declareert bij het Vervangingsfonds. Ik snap dat ze kwetsbaarder zijn en dat het lastiger is. Hoe gaat de minister ook deze schoolbesturen begeleiden naar een vorm van het nemen van eigen verantwoordelijkheid, anders gezegd eigenrisicodragerschap, dat ook voor hen werkt en werkbaar is?

Voorzitter. Tot slot heb ik een vraag naar aanleiding van de brief van begin deze week van een groot aantal onderwijsorganisaties en sociale partners. Collega's Kwint en Westerveld stipten dit ook al aan. Wat ik deel met degenen die de brief stuurden, is dat gezonde scholen erg belangrijk zijn. Aandacht daarvoor mogen we niet aan het toeval overlaten. Ik neem aan dat het kabinet die wens ook deelt. Daarom zou ik de minister willen vragen nog eens uit te leggen waarom het kabinet toch voor een andere route kiest.

Tot zover. Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan is nu het woord aan de heer Beertema van de PVV.

De heer **Beertema** (PVV):

Voorzitter. Het gaat dus om die twee doelen die men met deze wet voor ogen heeft: het beëindigen van het Vervangingsfonds en het moderniseren van het Participatiefonds. Dat is een vrij technische wet, maar er wordt beoogd om uiteindelijk de wettelijke waarborgtaak van het Participatiefonds te moderniseren. Het zal tot gevolg hebben dat de kosten niet meer bij het Vervangingsfonds kunnen worden gedeclareerd. Het op termijn beëindigen van dit fonds zal geen betrekking hebben op de ondersteunende, niet-wettelijke activiteiten om de kosten van verzuim en vervangingskosten beheersbaar te houden voor schoolbesturen. De

verplichting voor schoolbesturen om zich aan te sluiten bij het Vervangingsfonds komt te vervallen. Logischerwijs zal ook de ministeriële aanwijzing van het Vervangingsfonds als rechtspersoon ingetrokken worden. Dat heeft tot gevolg dat scholen en schoolbesturen zelf verantwoordelijkheid dienen te nemen voor het beheersen van ziekteverzuim en vervanging.

Om dit verder uit te werken zijn er drie maatregelen genomen. Het Vervangingsfonds blijft bestaan tot de wettelijke beëindiging van die waarborgtaak, om de schoolbesturen te blijven ondersteunen in het ontwikkelen van deugdelijk eigenrisicodragerschap. Op het gebied van hoog ziekteverzuim zal de inzet zijn om ondersteuning te blijven bieden, ook na het beëindigen van de wettelijke taak. En er zal, indien gewenst, een tijdelijk vangnet worden ingesteld voor een kleine groep schoolbesturen.

Nou, de memorie van toelichting stelt dat de inzet zal zijn dat het hier om een zeer kleine, selecte groep gaat en dat deze besturen buiten hun toedoen daar tijdelijk de financiële last van zouden kunnen hebben. Dit zou zelfs kunnen leiden tot het in het geding komen van de financiële en inhoudelijke voortgang van deze scholen. Dat is duidelijke taal. Maar het is nog onduidelijk hoe groot die groep is. De memorie stelt dat daarover speculeren weinig zin heeft, omdat de grootte van die groep noch de factoren die daarmee samenhangen duidelijk zijn.

Maar, voorzitter, dit wetsvoorstel borduurt daar toch op voort. Het gaat uit van het bestaan van deze behoefte, maar het is volstrekt onduidelijk om hoeveel scholen het gaat en om welke factoren hier nou precies mee samenhangen. Ik zou de minister willen vragen om een toelichting op het vangnet. Waarom is dit al geopperd? En is er misschien toch wel wat inzicht in die problematiek? Het vangnet is nu al immers onderdeel van die drie flankerende maatregelen.

Dan het participatiefonds, voorzitter. De memorie stelt dat het steeds lastiger wordt om te beoordelen of er sprake is van onvermijdbaar ontslag — dat kan ik mij voorstellen — en dat er daarom in een gezamenlijke werkgroep is gewerkt aan een voorstel om de werking van het participatiefonds te verbeteren en eenvoudiger te maken. Dat vormt de basis van dit voorstel en wij zien daar ook wel de toegevoegde waarde van. Het participatiefonds blijft dus als zelfstandig bestuursorgaan behouden, maar er verandert wel een aantal zaken binnen dit wetsvoorstel. Zo zullen de criteria voor vergoedingsgronden bij ontslag worden teruggebracht van 131 — dat waren er nogal wat — naar 8 categorieën. Dit is om de complexiteit die gepaard gaat met het toetsen van de vermijdbaarheid van het ontslag te vereenvoudigen.

Ook zullen schoolbesturen voortaan via een heffing door het participatiefonds voor een deel verantwoordelijk gehouden worden voor de kosten die ontstaan uit het ontslag. Dit zorgt voor meer inzicht in de kosten voor scholen, omdat de verrekeningen niet meer zullen lopen door middel van het korten op de lumpsumbekostiging door DUO, maar omdat deze kosten door het participatiefonds in rekening zullen worden gebracht. We zien ook daar de toegevoegde waarde van in, maar het is voor ons ook wel weer een teken aan de wand van de tekortkomingen die de lumpsumbekostiging met zich meebrengt. Graag een reactie van de minister.

Voorzitter. Dan het amendement van de leden Kwint, Westerveld en De Hoop. Daarin wordt gepleit voor het onderbrengen van de bedrijfsgezondheidszorgtak bij het participatiefonds, om zo gebruik te kunnen blijven maken van de expertise die intussen is opgebouwd. Wij onderschrijven van harte de wens van de indieners. In een tijd van een systeemcrisis in het onderwijs — het enorme, gierende lerarentekort staat daar toch symbool voor — hoort de bedrijfsgezondheid in het onderwijs wel degelijk een taak van de overheid te zijn. Wij neigen er dan ook naar om dat amendement te steunen.

Tot zover, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel. Heeft u een interruptie, mijnheer Van Meenen? Nee. Dan is nu het woord aan de heer Van Meenen van D66.

De heer Van Meenen (D66):

Voorzitter. Ik ga het eens heel kort houden.

De voorzitter:

Wow.

De heer Van Meenen (D66):

Goed dat deze wet in de Kamer ligt. Al heel lang is dit het plan. Zowel de beëindiging van het Vervangingsfonds als de modernisering van het Participatiefonds is een langgekoesterde wens. Wij hebben in de schriftelijke ronde enkele vragen gesteld. Die gingen met name over de overgangsfase en die zijn volledig naar onze tevredenheid beantwoord. Dus ik dank de minister en zijn ambtenaren en wij zullen instemmen met de wet.

Ik dank u zeer.

De voorzitter:

Deze bijdrage van de heer Van Meenen is een historisch moment.

De heer Van Meenen (D66):

Zo kan het ook, ja.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan is nu het woord aan de heer Peters van het CDA. Gaat uw gang.

De heer Peters (CDA):

Voorzitter. Als je iets zelf kunt organiseren, dan moet je dat doen. Dan is het onnodig en niet verstandig om een hoger bestuursorgaan in het leven te roepen. Die vuistregel hang ik wel aan; dat zal niemand verbazen. Waarom verplichte inschrijving voor een vervangingsfonds organiseren als scholen het zelf ook goed kunnen en willen regelen? Ik zie het niet, scholen zien het ook niet en de Raad van State heeft geen opmerkingen bij het wetsvoorstel.

Wij danken de minister voor de beantwoording van onze vragen en voor de nota naar aanleiding van het verslag. Daarmee zijn de meeste vragen die we hadden afdoende beantwoord.

Als schoolbesturen iets zelf kunnen regelen, dan moeten ze dat ook zelf doen. Grote schoolbesturen gaat dat zeker lukken. Ze hebben er voor een groot deel al voor gekozen zelf de kosten voor vervanging te dragen. Dat gaat goed, maar pakt het inderdaad ook goed uit voor kleine of minder draagkrachtige schoolbesturen? Het is goed dat de minister het oppakt en monitort, met die prachtige volzin vol mitsen en maren die de heer Kwint daarstraks even voorlegde. Dat is goed, maar misschien kan hij dat nog even benadrukken.

Voorzitter. Er is een breed draagvlak in het onderwijsveld voor het afschaffen van het verplicht inschuiven bij het Vervangingsfonds, maar dat ligt anders ten aanzien van de voorstellen voor de modernisering en vernieuwing van het Participatiefonds. Het is al een paar keer gezegd: de afgelopen week stuurden de AOb, AVS, FvOv, CNVO en PO-Raad nog een gezamenlijke brief over behoud van een wettelijke basis voor de bedrijfsgezondheidszorg door die over te hevelen van het Vervangingsfonds naar het Participatiefonds. Volgens de minister kan de bedrijfsgezondheidszorg zonder wettelijke basis prima worden voortgezet door cao-partners op basis van cao-afspraken, maar de bovengenoemde partijen betwijfelen dat. Zij wijzen er ook op dat het voorstel van de minister de opgebouwde expertise en instrumenten zal laten verdwijnen. En de briefschrijvers wijzen erop dat met hun voorstel de verbinding behouden blijft tussen de preventie van werkloosheid en de aanpak van verzuim. Wij zijn uiteraard benieuwd wat de minister vindt van die brief en ook van het amendement van mevrouw Westerveld en de heer De Hoop, die net per ongeluk mevrouw Peters werd genoemd; ook wel een grappige bijkomstigheid, maar goed. Het CDA staat in beginsel zeker positief ten opzichte van het initiatief van deze partijen.

Tot slot, voorzitter. Er kunnen verschillende redenen zijn voor onvermijdbaar ontslag. Er is veel aan gelegen dat werkgever en werknemer in zo'n geval met elkaar in gesprek gaan en zorgen voor een oplossing: begeleiding naar een andere baan dus. Als ik het goed begrijp, wordt een vergoeding vanuit het fonds nu niet langer in alle gevallen hetzelfde. Als dat zo is — of zie ik dat verkeerd? — levert dat dan geen onbedoelde prikkel op voor een werkgever om het maar bij die eventueel hogere vergoeding te laten, zijn verlies te pakken en niks meer te doen? Hoe weegt de minister dat? Ziet hij dit ook zo? Hoe wil hij het in dat geval in de gaten houden en eventueel oplossen?

Samenvattend, voorzitter. Wat scholen zelf kunnen, moeten ze niet verplicht bovenschools oplossen. Scholen blij, iedereen blij, maar drie zorgpunten. Eén: kunnen ook minder draagkrachtige scholen inderdaad zonder Vervangingsfonds en hoe houden we dat in de gaten? Twee: is het toch niet verstandig de bedrijfsgezondheidszorg over te hevelen naar het Participatiefonds? En drie: leidt een differentiatie in vergoeding niet tot een onbedoelde differentiatie in het gedrag van werkgevers richting werknemers die ander werk moeten zoeken? Tot zover.

De voorzitter:

Dank aan de heer Peters. Tot slot is het woord aan de heer De Hoop van de PvdA.

De heer De Hoop (PvdA):

Dank, voorzitter. Ik zeg het vaak: onderwijs moet vrolijk, fijn en veilig zijn, niet alleen voor leerlingen, maar ook voor docenten. Daarbij hoort gezondheid een belangrijke rol te spelen. De vervanging en re-integratie van ziek onderwijspersoneel moet goed geregeld worden. Het uitgangspunt was en is nog steeds om de continuïteit van het onderwijs te waarborgen. Dit doen deze fondsen door de scholen te helpen hun financiële risico's te beperken. Door vervangings- en werkloosheidskosten als collectief te dragen, worden de risico's op die manier verspreid over de gehele sector, een goede zaak.

Het onderhavige wetsvoorstel schrapt de verplichte aansluiting van schoolbesturen bij het Vervangingsfonds. Dat betekent dat de schoolbesturen en scholen zelf financieel en beleidsinhoudelijk verantwoordelijkheid mogen nemen voor de vervanging van zieke werknemers en het beheersen van ziekteverzuim.

Daarnaast regelt het wetsvoorstel dat het Participatiefonds behouden blijft als zelfstandig bestuursorgaan met collectieve verenigings- en re-integratietaken voor het primair onderwijs, maar hervormt dit fonds mede door de basis te leggen voor vernieuwing en intensivering van het re-integratiebeleid.

De brief van AOb, AVS, FvOv, CNVO en PO-Raad is al vaak genoemd in het debat. Het lijkt mij nu zaak dat wij de inwerkingtreding snel laten plaatsvinden.

De taak van het Vervangingsfonds om schoolbesturen te ondersteunen en adviseren bij het organiseren van de bedrijfsgezondheid willen de sociale partners onderbrengen bij het Participatiefonds, waardoor in dat geval ook een logischere verbinding ontstaat tussen inhoudelijk nauw verbonden activiteiten, te weten de preventie van werkloosheid en de aanpak van het verzuim. Wordt de wettekst op dat punt niet aangepast, dan is de continuïteit van opgebouwde regionale en landelijke kennis en kunde namelijk alleen mogelijk als het met overheidsgeld verkregen voordeel van zo'n 30 tot 35 miljoen euro wordt afgekocht. Dat lijkt mij niet goed. Zonder deze afkoop zal er sprake zijn van ongeoorloofde staatssteun. Het lijkt mij dus heel verstandig als de minister het amendement van SP, GroenLinks en Partij van de Arbeid omarmt en we het op deze manier voortzetten.

Dank.

De voorzitter:

Er is een vraag. De heer Peters.

De heer Peters (CDA):

Ja, technisch of inhoudelijk omdat ik het begin van het betoog niet helemaal heb gevolgd, denk ik. U zegt heel duidelijk, meneer De Hoop, dat solidariteit voor u belangrijk is. Uiteraard, dat is een van uw kernwaarden en overigens

ook die van mij. Dat de solidariteit in het Vervangingsfonds een groot goed is, zegt u. Nou begrijp ik wel wat u wilt met het Participatiefonds, maar niet wat u wilt met die verplichte inschrijving in het Vervangingsfonds. Wilt u dat nu behouden omdat u solidariteit belangrijk vindt, zelfs als die solidariteit niet nodig is en eigen verantwoordelijkheid ook kan, of zegt u: ik ben het wel eens met het wetsvoorstel, in ieder geval op dat punt?

De heer **De Hoop** (PvdA):
We zijn het eens op dat punt.

De heer **Peters** (CDA):
Mooi, dan had ik u net niet goed begrepen, maar nu wel.
Dank u wel.

De heer **De Hoop** (PvdA):
Dan ben ik blij dat we dat uit de wereld geholpen hebben.
Dank.

De **voorzitter**:
Dank aan de heer De Hoop. Ik heb begrepen van de minister dat hij direct over kan gaan tot zijn beantwoording.

□

Minister **Slob**:
Dank u wel, voorzitter. Ook dank aan de Kamer voor de inbreng in eerste termijn en voor de agendering van dit wetsvoorstel, dat inderdaad al een jaar bij u ligt. Ik zeg dat niet als verwijt, want we hebben andere wetsvoorstellen voorrang gegeven in de ingewikkelde coronatijd. Het is denk ik heel erg goed dat we nu ook duidelijkheid geven — in ieder geval u vanuit de Tweede Kamer en hopelijk ook straks de Eerste Kamer — richting al diegenen die al heel lang hiermee bezig zijn en eigenlijk ook een volgende stap willen gaan maken.

Wat is hier aan de hand? U heeft het zelf ook al aangegeven. We hebben ooit in het verleden, in de jaren negentig, voor het primair onderwijs maar ook voor het voortgezet onderwijs deze fondsen opgericht. U weet dat inmiddels voor het voortgezet onderwijs iets meer dan tien jaar geleden al deze fondsen zijn opgeheven. Voor het primair onderwijs zijn ze blijven voortbestaan, maar we komen nu echt op een plek aan dat ... Ik zou haast zeggen: de tijd is nu rijp om, net als bij het voortgezet onderwijs, ook voor het primair onderwijs deze stap te gaan zetten. We hebben er in de tussentijd overigens nog wel een zbo van gemaakt, om nog maar een afkorting toe te voegen aan alle afkortingen die al door u zijn genoemd, maar we zitten nu echt in een fase dat langzaam maar zeker ... Het aantal scholen en besturen dat nog een beroep op het Vervangingsfonds doet, is in een snel tempo aan het teruglopen. Daar hoort inderdaad de vanaf 2012 gecreëerde mogelijkheid bij van het eigenrisicodragerschap. Steeds meer besturen zijn daartoe overgegaan. Dat betekent dat ze dan geen premie hoeven te betalen, dat ze zelf met heel gericht hrm-beleid proberen om de eventuele risico's die dat met zich meebrengt op een goede wijze te voorkomen en waar nodig hun verantwoordelijkheid nemen voor docenten die daarmee te maken hebben.

Ik kan u zelfs de nieuwste cijfers geven, want de nota naar aanleiding van het verslag is ook alweer enigszins gedaald. Kijken we naar wat de laatste stand van zaken is. Dan praten we over dit kalenderjaar. Om precies te zijn 67,4% van de schoolbesturen is eigenrisicodragers geworden. Wat betekent dat voor de scholen en het personeel? Ongeveer 83% van het personeel en 86% van de scholen vallen daar inmiddels onder. Kijken we naar de groep die nog niet zover is, die nog onverkort gebruikmaakt van de wettelijke mogelijkheden om op het Vervangingsfonds terug te vallen, dan is dat een divers aantal besturen, en vooral de wat kleinere besturen. Er zitten ook eenpitters tussen. Als we gericht inzoomen: wat gebeurt er dan, wie doet er nog een beroep op het Vervangingsfonds? Laat ik het anders formuleren: voor wie wegen de kosten van het betalen van premie op tegen wat men ontvangt aan vergoedingen? Er valt nog een heel klein aantal scholen in die laatste categorie, die dus meer ontvangt dan ze betaalt. De laatste gegevens zijn dat dit nog drie scholen zijn.

Het ingewikkelde is het volgende. Daarmee kom ik bij de ingewikkelde zin die de heer Kwint heeft geciteerd; ik ga dat niet uit mijn hoofd doen. Het wisselt welke scholen eronder vallen. Ik heb een nieuw mooi woord bijgeleerd: het is een volatiel bestand. Volatiel houdt in dat het wisselt. Het zijn niet steeds dezelfde besturen. Dat maakt het natuurlijk ook ingewikkeld als je gaat nadenken over de vraag wat we moeten gaan doen voor het vervolg. Daar kom ik zo even apart op terug. Steeds minder scholen doen nog een beroep erop. Als ze er een beroep op doen, zien we dat dit maar voor een heel beperkt deel een voordeel oplevert. De ontwikkeling om hetzelfde te gaan doen als bij het voortgezet onderwijs, is heel natuurlijk en wordt breed gesteund.

De vraag is waarom er nu niet alvast een datum wordt gekozen. Het kiezen van een datum is een verantwoordelijkheid die ook bij de sociale partners ligt. We regelen nu ook wettelijk dat die volgende stap gezet kan worden. Ik ben er zelf van overtuigd dat op het moment dat deze wet is aangenomen — ik kom daar straks nog op terug bij het amendement — en we misschien ook een oplossing hebben gevonden voor de bedrijfsgezondheidszorg, er wel echt heel snel een datum gaat komen. Je kunt zelfs niet uitsluiten dat men bij wijze van spreken over de datum zegt: in 2022 moet dit gebeuren, dus dan hebben we nog een jaar. Dan zou het in januari 2023 officieel kunnen ingaan.

We voelen ons natuurlijk verantwoordelijk, de Kamer ook. Ik merk dat uit alle vragen over de groep die dan misschien toch nog wat ondersteuning nodig heeft. Ik dacht dat mevrouw Paul daar nadrukkelijk naar vroeg. De begeleiding van de scholen blijft onverkort van kracht. Dat is nu ook al het geval. Nu kunnen scholen, ook de kleine scholen, al begeleiding krijgen op weg naar een eigenrisicodragerschap. We zien inderdaad ook — ik meen dat de heer Kwint dat noemde — dat er al kleine schoolbesturen zijn die dat al doen en die niet teruggaan. Die mogelijkheid is er nu nog wel. Dit betekent ook dat men zich senang voelt bij de gemaakte keuze. Die begeleiding is er, ook op het moment dat het Vervangingsfonds wordt afgeschaft. Er zijn heel specifiek regioadviseurs voor. Die zullen worden toegevoegd aan het Participatiefonds en zullen op die manier de scholen kunnen blijven begeleiden.

Het volgende is ook belangrijk. Met name de heer Beertema wees daarop. Ik zeg het even in mijn eigen woorden: het is

leuk dat in de nota naar aanleiding van het verslag de contouren van zo'n vangnet netjes uiteen worden gezet en dat daarin staat hoe we dat willen gaan doen, maar er moet dan natuurlijk wel iets gaan komen. Op het moment dat de keuze gemaakt wordt om de volgende stap te zetten, wordt een datum geprikt en zorgen we ervoor dat het vangnet gecreëerd wordt. Ik gaf u net al aan dat het aantal scholen waar het om gaat wisselt, maar heel beperkt is. Op de datum waarop het Vervangingsfonds wordt opgeheven, zal dat gaan om drie of misschien vier jaar. We gaan dat met de sociale partners bespreken en er afspraken over maken. Wat betreft de kosten die daarmee gepaard gaan: er zijn ook uitvoeringskosten verbonden aan het Vervangingsfonds. Die zijn een kleine drie miljoen. Dat bedrag kan jaarlijks beschikbaar komen voor het vangnet. Ook zijn er nog een aantal miljoenen aan reserve in het Vervangingsfonds die daar ook voor kunnen worden ingezet. We hebben dan echt wel even voldoende middelen, even inschattend wat er nodig is, om dat vangnet in te richten. Mocht dat echt anders zijn, komen we uiteraard bij u terug en bedenken we daar een oplossing voor. Dat wat betreft hoe we verder willen met het Vervangingsfonds.

Het Participatiefonds moderniseren we. "Moderniseren" is tegenwoordig weer een prachtig woord. Dat is niet voor niets. We zien de enorme waarde van het Participatiefonds. Die zie ik ook nu al onder de oude wetgeving. Mevrouw Westerveld vroeg er in het bijzonder naar: wat wordt er teruggeleid? We hebben in het kader van de aanpak van het personeelstekort vaak hierover gesproken. We hebben met elkaar ook heel vaak gezegd: natuurlijk moet de rijksoverheid het een en ander doen. Ik durf ook wel te herhalen dat we veel gedaan hebben, maar er is ook nog steeds heel veel nodig. Ook ligt er een enorme opdracht bij schoolbesturen om hun werkgeverschap op een hele goede en professionele manier in te richten. Daar was echt wel een wereld te winnen. Het voortgezet onderwijs is ons daarin voorgedaan, maar ook het primair onderwijs moet op het vlak van het personeelsbeleid nog strakker aan de wind gaan zeilen. Dat is ook heel erg nodig in het kader van de personeelstekorten die er zijn.

Ik weet nog dat uw voormalige collega Rog, maar ook anderen, er toen heel erg op hebben gewezen dat in de afgelopen jaren toch heel veel docenten in de WW terecht waren gekomen, terwijl je je daarbij ook kon afvragen of dat allemaal wel echt nodig was. Als er een goed personeelsbeleid was geweest, als er een goede begeleiding was geweest of als die er weer zou komen, zouden die dan opnieuw een plekje in de scholen gaan krijgen? Een onderdeel van de aanpak van het personeelstekort door het kabinet is ook om op dat onderdeel heel actief beleid te voeren.

Ik ben het Participatiefonds zeer erkentelijk. Ik noem ook maar gewoon de naam van de onafhankelijke voorzitter, mevrouw Geke Faber. De afgelopen jaren heeft men daar fantastisch werk verricht. Ze zijn begonnen met de target van 1.000, maar de laatste stand van zaken — en die is heel vers, namelijk van 1 september — is dat 2.771 personen uit de WW zijn gehaald. Een groot deel van hen is teruggeleid naar het onderwijs; een ander deel is teruggeleid naar andere banen. Het overgrote deel van degenen die zijn teruggeleid naar het onderwijs, is weer in het p.o. terechtgekomen. Dat zijn er zo'n 1.550. Er zitten nog steeds mensen in de WW. Wij krijgen natuurlijk steeds overzichten waaruit blijkt hoeveel mensen recht hebben op een WW-uitkering.

In het p.o. waren er dat in het eerste kwartaal van 2021 nog 2.278. In relatie daarmee is het aantal dat het Participatiefonds heeft teruggehaald, echt een wereldprestatie te noemen.

Natuurlijk zijn we best bezorgd over het personeelstekort. Kort geleden heeft u weer de rapportages gezien van het CBS over de personeelstekorten breed in de samenleving. Overigens staat onderwijs niet in de bovenste rij van de lijstjes van alle sectoren, maar op welke plek het onderwijs ook staat, wij weten dat het een groot probleem is als er tekorten zijn. Wij willen er maximaal aan werken om die ongedaan te maken en ervoor zorgen dat er weer mensen komen. Daar gaat ons hart ook naar uit. Dat is een enorme strijd. We hebben de afgelopen jaren veel gedaan. Dit is één voorbeeld. In oktober houden we hierover, geloof ik, nog een debat. Dan zal ik u de laatste stand van zaken geven, ook op het gebied van herintreders.

De afgelopen jaren is er een enorme oploep geweest van pabostudenten, maar dit jaar zien we echt een terugval. De officiële cijfers moeten nog komen, maar dat is echt iets waar we naar kijken: wat gebeurt daar? De afgelopen jaren, vanaf 2015, was er echt een enorm stijgende lijn. Overigens komen deze studenten nu allemaal langzaam maar zeker de arbeidsmarkt op. Dat is heel fijn, maar we hebben ze ook voor de komende jaren en de jaren daarna nodig. Daar werken we dus op allerlei manieren aan.

Mevrouw Van Vroonhoven. Ik ken natuurlijk de beeldspraak van de roze olifant. Die is ooit door PO in actie gelanceerd om aan te geven dat niet over structureel geld gesproken zou mogen worden. U weet dat in deze kabinetsperiode heel veel incidenteel geld naar het onderwijs is gegaan, maar er is ook meer dan 800 miljoen structureel aan dit onderwerp besteed. Dat er nog wensen zijn voor meer, weten we ook. Dat is echt wel aan een volgend kabinet. Ook even in historisch opzicht: geen ander kabinet voor ons kan zeggen dat het hieraan zoveel geld heeft uitgegeven als in deze periode. Dat is niet om ronkend te doen, want de problemen zijn nog steeds groot. We zullen daar dus onverkort aan moeten blijven werken.

Mevrouw Van Vroonhoven heeft in haar rapport drie lijnen geschetst. Dat heeft ze overigens op ons verzoek geschreven. We hebben haar er dus zelf bij gehaald. Nou, rond de regionale aanpak wordt onverkort doorgewerkt. Of we nu demissionair zijn of niet — dat heeft u kort geleden ook gezien — er zijn weer nieuwe regio's bij gekomen waarin de samenwerking is versterkt. Aan het beroepsbeeld wordt knetterhard gewerkt door werkgevers, werknemers en de sociale partners, opdat daar ook voortgang in wordt gemaakt. Men zou natuurlijk nog graag de extra structurele middelen willen hebben; dat is natuurlijk een hiccup. Mocht dat ooit een keer gebeuren, dan kan misschien opeens heel veel meer vloeibaar worden wat nu niet vloeibaar is, maar het is niet zo dat we nu achteroverleunen. Daar is geen enkele aanleiding toe. Met name door de coronatijd — we zien nu weer hoe groot de problemen zijn — moeten we onverkort scherp blijven. En dat blijf ik ook. Ik heb zelfs deze week, morgen, ook weer een overleg met de G5 in mijn agenda staan om er ook met hen over door te praten. Dus ook in de demissionaire tijd blijven we de scherpste daarvoor houden.

Mevrouw Westerveld (GroenLinks):

De minister noemt best wel een aantal hoopgevende punten, dat steeds meer mensen vanuit de WW het onderwijs in gaan en dat er incidenteel geld is. Natuurlijk weten we allemaal dat er wel extra geld is voor het onderwijs. Maar dan is mijn vraag: hoe kan het dat het lerarentekort op sommige plekken nog fors toeneemt? We krijgen signalen van de grote steden dat het groter is dan vorig jaar. Er zit bij mij een vraagteken, want hoe kan dat dan? Er worden veel zaken gedaan. Er zijn ook echt wel een paar positieve punten te benoemen, maar toch is dat lerarentekort op een aantal plekken groter dan vorig jaar.

Minister Slob:

Daarom heb ik ook bewust even ... Niet om me daarachter te verschuilen, want dat heeft helemaal geen zin. U weet dat dat ook nooit mijn houding is geweest bij dit probleem. Maar er is gewoon een brede arbeidsmarktproblematiek in onze samenleving. Het onderwijs ontkomt daar niet aan. Juist bij onderwijs valt het wel het meeste op, is mijn indruk. Als we op een terrasje zitten, en dat hebben we de afgelopen tijd misschien weleens gedaan ... Ik in ieder geval wel. Dat is me trouwens aardig goed bevallen. Het viel mij ook wel op dat je soms veel langer moest wachten, of dat je met zo'n barcode moest bestellen. Dat was afgelopen week zelfs nog in het journaal, maar ik heb het zelf ook een paar keer meegemaakt, omdat er gewoon geen personeel is. Dat is één voorbeeld van een sector. Er zijn in allerlei sectoren grote arbeidsmarktproblemen, maar hierbij gaat het om kinderen. Hierbij gaat het om 2,5 miljoen kinderen. Die gunnen we gewoon een juf, een meester, een docent voor de klas. Daar knokken we ook knetterhard voor. Daar hebben we de afgelopen jaren heel veel aan kunnen doen, maar die problematiek van de arbeidsmarkt is zich onverkort steeds verder aan het verdiepen, dus dat heeft ook zijn weerslag op wat we in het onderwijs doen.

Ik geef u ook altijd de arbeidsmarkt cijfers. U weet dat ik er ook voor heb gezorgd dat die cijfers veel dichterbij onze eigen tijd zijn komen te staan. Die komen aan het einde van het jaar weer. Dan is er altijd een voorspelling over waar je uitkomt over vijf of tien jaar als je niks doet. Nou, we hebben echt wel een gat geslagen in de prognoses die er waren in 2017 en 2018. Maar door een nieuwe verdieping van de arbeidsmarktproblematiek zien we dat de prognoses voor over vijf en tien jaar na nu nog steeds laten zien dat er tekorten gaan ontstaan als we niet door blijven gaan met ons beleid en daar nog een schep bovenop doen. Dus we moeten onverkort knetterhard blijven knokken met elkaar, samen met de scholen en de besturen, om te zorgen dat we dit vraagstuk het hoofd kunnen bieden. Daar helpt dit wetsvoorstel wel bij. Dat zeg ik u ook in het kader van goed personeelsbeleid. Je moet zorgen dat je je mensen vasthoudt en dat je het ziekteverzuim naar beneden brengt. U citeerde daar ook uit, over die ene procent en die 1.000 fte vervanging. Dat is geen klein bier. We moeten dus doorgaan met eraan werken en ervoor te knokken. Ik zal dat ook doen tot de allerlaatste dag dat ik in deze functie ben.

Mevrouw Westerveld (GroenLinks):

Dat er een breder arbeidsmarktprobleem is, weten we allemaal. Het is ook niet mijn bedoeling om hier opnieuw een discussie te krijgen over lerarentekorten en om weer naar elkaar te wijzen. Ik denk dat daar nog wel een paar

debatten voor komen. Ik weet dat we nu bezig zijn met een wet. Maar we praten al jaren over deze problemen in het onderwijs. Er zijn verschillende acties opgezet. We horen nu ook weer een aantal hoopvolle cijfers van de minister, waarin ook sprake is van een leerlingendaling. Maar er zit gewoon oprecht de vraag bij mij hoe het kan dat die problemen in het onderwijs in een aantal regio's groter lijken te zijn dan vorig jaar. Heeft dat dan toch te maken met een grotere uitval, met nog meer studenten die nadat ze zijn gaan werken, snel uitvallen, met ziekteverzuim? Heeft de minister daar een beeld van? Waar komt dat door?

Minister Slob:

We komen er natuurlijk nog een keer apart op terug, maar even heel kort: juist wanneer een arbeidsmarkt — ik zeg het maar even heel beeldend — op hol geslagen is en er zo veel meer vacatures zijn dan dat er mensen in de WW zitten, biedt dat mensen die op zoek zijn naar werk of eventueel op een andere plek willen werken veel meer mogelijkheden. Even mijn eigen persoon als voorbeeld nemend. Waarom ben ik als jongen die in het westen is opgegroeid in het oosten terechtgekomen? Overigens met heel veel plezier, maar dat was wel vanwege de arbeidsmarkt. En die was toen totaal andersom. Ik heb me toen suf gesolliciteerd in de omgeving van waar ik woonde. Ik kon daar geen baan krijgen maar kon wel een baan in het oosten krijgen. Dat is leiding van boven geweest natuurlijk, maar dat had ook wel met de arbeidsmarkt te maken die daarvoor zorgde. Nu is dat totaal andersom. Neem het voorbeeld van iemand die werkt in Amsterdam. We weten dat de woonkosten en andere kosten om daar te leven een stuk hoger kunnen liggen dan wanneer iemand in de Achterhoek woont, om maar even een willekeurige plek in Nederland te noemen. Als je dan wel heel veel plezier hebt op je school, dan denk je misschien: dat blijf ik wel gewoon doen. Maar als je dan ook afweegt dat je eventueel dichterbij huis kan werken, waardoor je bijvoorbeeld minder reistijd hebt, dan doe je dat misschien.

Overigens zie ik ook mooie voorbeelden van werkgevers in de Randstad die ook door heel goed personeelsbeleid aan te bieden aan degenen die bij hen solliciteren en die ze ook heel actief benaderen om bij hen te komen werken, ervoor zorgen dat ze weer personeel kunnen krijgen. Dus het is ook een beetje een wisselwerking. Dat laat onverlet dat er inderdaad gaten vallen en vaak ook op plekken waar we het niet willen. Ik wijs ook op een motie van de Partij van de Arbeid en de Partij voor de Dieren op dit punt. De arbeidsmarkttoelage die ik recent heb kunnen uitgeven, was op initiatief van de Kamer. Ik merkte vanuit het onderwijsveld, in ieder geval bij een deel van het onderwijsveld, dat men eigenlijk zoiets had van "we willen het niet", maar het was een verzoek van de Kamer dat ik in het kader van het schoolonderwijsprogramma heb opgepakt. Zo zijn ze er inmiddels in de grote steden ontzettend blij mee — ik heb de onderwijswethouders van Amsterdam, Den Haag en Rotterdam er ook mooie woorden over horen spreken — dat ze van die arbeidsmarkttoelage gebruik kunnen maken juist ook op die moeilijke scholen waar misschien personeel weggaat omdat ze op een andere plek terecht kunnen. Dus op die manier gaan we gewoon door met ze te ondersteunen.

Dan nog een opmerking over de dalende leerlingaantallen. Dat is ook volatiel; daar zien we ook fluctuaties in, want op sommige plekken zien we de leerlingaantallen weer oplo-

pen. Dus dat is ook geen statisch gegeven. We hebben bovendien natuurlijk wel te maken met een vergrijsd docentenkorps op veel plekken. Langzaam maar zeker stromen deze mensen natuurlijk uit naar een nieuwe periode in hun leven die we ze ook wel gunnen, maar we willen ook graag dat hun plek weer wordt ingenomen. Dus laten we de schouders tegen elkaar aan zetten en blijven knokken hiervoor en laten we doen wat we kunnen. En wie weet wat er nog extra kan in de nieuwe kabinetsperiode.

Ik denk dat ik helder ben geweest over het tijdelijk vangnet en over hoe we dat met elkaar willen gaan financieren.

Voor het moderniseren van het Participatiefonds geldt ook het belang dat scholen het heel erg goed doen zodat ze minder kwijt zijn aan wat ze moeten bijdragen dan wanneer men het misschien wat minder goed voor elkaar heeft. In feite heb je dan twee categorieën, namelijk 10% en 50%. De heer Peters heeft gevraagd of dit niet betekent dat sommige schoolbesturen achterover gaan leunen. In de gesprekken die ik heb met niet alleen de landelijke vertegenwoordigers maar ook de scholen zelf, merk ik wel dat ook in de p.o.-sector het hebben van een goed personeelsbeleid, waaronder het goed voor het personeel zorgen, preventief werken en het zorgen dat mensen niet onderuitgaan en zo dat wel gebeurt dat ze goed worden begeleid, echt wel een stuk steviger tussen de oren zit dan pakweg misschien zelfs wel drie, vier, vijf jaar geleden. In het kader van de personeelstekorten is de druk groter geworden maar ik zie ook steeds meer een grotere verantwoordelijkheid. We gaan dat natuurlijk volgen, maar ik ben ervan overtuigd dat dit goed zal kunnen gaan helpen.

Wat betreft het Participatiefonds heb ik net al het voorbeeld gegeven van het uit de WW halen. Ik vind dat grote klasse wat ze aan het doen zijn en ik ben er echt van overtuigd dat ze ook in een nieuwe tijd dit ook verder aan zullen kunnen.

Dan blijft eigenlijk nog liggen het punt van de bedrijfsgezondheidszorg. Wat zal ik daarover zeggen? Ik heb er al iets over opgeschreven. Laat ik beginnen met te zeggen dat de vanzelfsprekendheid dat dit in de wet moet, voor mij niet helemaal een vanzelfsprekendheid is. Laten we even kijken naar wat er in het vo is gebeurd. In het vo speelde precies hetzelfde. Het is een verantwoordelijkheid van de schoolbesturen om daarmee om te gaan. In het vo heeft men dat ook opgepakt. Men heeft gekozen voor een landelijke organisatie, gewoon door de sociale partners zelf opgericht. U kent het. De afkorting — die kan er nog wel bij vandaag — is Voion. Dat werkt prima. De officiële titel was: arbeidsmarktfonds VO in Ontwikkeling, Voion. Misschien dat het u helemaal niks zegt, maar dat is misschien ook een goed teken. Dat werkt uitstekend. Dat is gewoon de eigen bedrijfsgezondheidszorg zoals ze die opgericht hebben nadat we precies hetzelfde hebben gedaan als wat we nu willen doen voor het p.o. En daar zit een beetje mijn ... Ik weet niet goed wat het woord is dat ik moet gaan gebruiken. Het is hun verantwoordelijkheid. Het zijn sociale partners en die geven we een verantwoordelijkheid. Ik heb afgelopen jaren — dat is niet om te jij-bakken in hun richting — toch een paar keer gemerkt dat het ingewikkeld voor ze is om de verantwoordelijkheid, die ze vanuit de wetgever hebben, ten volle te pakken. Eigenlijk hebben we bij de arbeidsmarkt-toelage van net precies hetzelfde voorbeeld gehad. Eigenlijk is het ook gewoon aan hen om dat in de cao te regelen, maar omdat het geen geld is dat verderging dan twee jaar,

liep dat vast en hebben we dat op een veel ingewikkeldere manier moeten regelen. Ik heb toen uiteindelijk gezegd: ik wil niet dat docenten daar de dupe van worden, dus dan ga ik het op een andere manier regelen. Ik had het geld dan namelijk eigenlijk terug moeten geven aan mijn collega Hoekstra. Maar het schuurt wel een beetje, aangezien het gewoon primair hun verantwoordelijkheid is. Wat het Vervangingsfonds nu doet, is een niet-wettelijke taak. Het is op een bepaald moment bij het Vervangingsfonds terechtgekomen. Dat is helemaal prima. Dat kan. Maar het is een niet-wettelijke taak. U heeft er nu weer een brief over gekregen. In oktober hebben ze er overigens ook al één gestuurd, hoor. Kijk maar in uw dossier. Ik heb hier uiteraard ook een brief over gehad, maar ik vind de argumentatie best wel een beetje dun. Het is hun verantwoordelijkheid. Ze krijgen al sinds een aantal jaren geld hiervoor in de lumpsum — sorry, meneer Beertema, maar voor dit onderwerp hebben we het ook zo geregeld. Het Vervangingsfonds is dat dus als een extra taak, een niet-wettelijke taak, gaan oppakken.

Als het Vervangingsfonds daarmee stopt, dan is het dus de meest koninklijke en logische weg dat ze zelf, vanuit hun verantwoordelijkheid, net als in het vo, zeggen: oké, mensen, handen in elkaar en we zorgen dat er wat staat. Misschien zouden ze zelfs kunnen aansluiten bij het vo. Dat weet ik niet. Dat is aan hen. Maar dat is eigenlijk heel overzichtelijk. Ik zie de heer Peters naar voren komen, maar ik wil het graag even afmaken, voorzitter. Als argument wordt nu gebruikt dat er dan een afkoopsom moet worden betaald. De heer De Hoop nam dat in zijn bijdrage in één keer over, al vindt hij het misschien ook. Nou, dat is echt wel een beetje dun, hoor. Want het geld waarover het gaat, is geld dat ze via premies binnenkrijgen en waarvoor ze dan zelf expertise inkopen. Dat is geen eigen vermogen dat dan opeens, op het moment dat je inderdaad iets gaat overnemen, afgekocht moet gaan worden. Dat argument is echt redelijk dun. Daarom heb ik zelf in de nota naar aanleiding van het verslag gezegd: ten principale ongewenst. Ik heb op de verantwoordelijkheid van de sector gewezen.

Maar om een lang verhaal kort te maken: ik heb ook niet zoveel zin om hier armpje over te gaan zitten drukken, want het gevolg daarvan is dat het weer heel lang gaat duren. En u heeft volkomen gelijk: dit is cruciaal, ook weer in de aanpak van het personeelstekort. Het amendement krijgt dus oordeel Kamer.

De voorzitter:

Wauw. Meneer Peters heeft spontaan geen interruptie meer, of toch wel?

De heer Peters (CDA):

Nee, nu niet meer!

De voorzitter:

Nee. Oordeel Kamer. Daar heeft u mooi naar toegewerkt.

Minister Slob:

Als ik dat dan zeg, dan gaan we er ook voor. Even geen onduidelijkheid daarover. Je kunt hier echt heel principieel

over gaan doen. Dan vind ik echt wel dat ik recht van spreken heb. Ik hoop dat u ook met elkaar beseft dat we er dan dus een wettelijke taak van maken. Dan doen we wel iets anders dan wat we bij het vo hebben gedaan, maar daar hebben ze er ook niet om gevraagd. We zorgen er nu wel voor dat het meer geborgd wordt. Als we dat niet hadden gedaan, hadden ze een aanbesteding moeten doen. Dan had het Participatiefonds het eventueel ook kunnen krijgen. Het is dan natuurlijk wel even wat werk, maar het is wel de koninklijke route als je het doet zoals we dat in onze regelgeving hadden beoogd. Maar dit is ook prima. Ik kan er mee leven.

De heer Van Meenen (D66):

Ik ga me daar natuurlijk helemaal niet tegen verzetten, maar is in de gedachten van de minister niet de optie langsgesproken om te kijken of je het dan bij Voion onder kan brengen?

Minister Slob:

Maar het is hun verantwoordelijkheid. Ik denk altijd graag met ze mee. Ik had het helemaal geen gekke gedachte gevonden, maar dat is iets anders dan wat dit amendement vraagt.

De heer Van Meenen (D66):

Ja, dat begrijp ik.

Minister Slob:

Dit amendement zegt — sommigen van u namen onverkort de argumentatie die in de brief stond over — dat als we dit niet doen, het dan heel veel geld gaat kosten en dat we het dan moeten afkopen. Ik durf dat hier hardop te betwijfelen. Ik ga er geen halszaak van maken. Nogmaals, ik vind het principiële punt: waar ben je verantwoordelijk voor? Dat is natuurlijk iets wat mijn hele ministerschap met me meegaat in het kader van de aanpak van de lerarentekorten. Ik sta hier altijd. Ik ben altijd met u in gesprek. Dat doe ik vanuit de stelselverantwoordelijkheid die ik heb, maar de besturen zijn primair verantwoordelijk voor hun personeelsbeleid. Die moeten we ondersteunen, want er zijn grote problemen, we hebben een verantwoordelijkheid voor de kinderen enzovoort enzovoort. Maar we moeten oppassen dat we het niet al te makkelijk om gaan draaien en van alles een overheidsverantwoordelijkheid gaan maken, want dan zijn we nog wel even bezig. Dan zijn er nog wel meer onderwerpen te bedenken.

Laat ik het ook niet al te zuur gaan maken, want dat vind ik het ook niet. Ik heb de zomer goed gebruikt. Uiteindelijk denk ik dat het ten principale iets te strak was opgeschreven. Laten we er pragmatisch mee omgaan. Ik geef het amendement oordeel Kamer. Ik hoop van ganser harte dat we snel van het Vervangingsfonds af zijn, dat we een goed vangnet hebben voor de scholen die dat nog voor een aantal jaren nodig hebben en dat het Participatiefonds in één vloeiende beweging doorgaat op de manier zoals het al bezig is geweest. Het zijn klaskassen.

De voorzitter:

Dank. Ik kijk naar de Kamer. Is er behoefte aan een tweede termijn? Ik zie een collectief neegeschud. Mevrouw Westerveld heeft nog één vraag.

Mevrouw Westerveld (GroenLinks):

Ik heb nog één vraag, want ik werd even getriggerd door de minister, die heel duidelijk zei dat het personeelsbeleid bij scholen zelfs een stuk beter is dan een paar jaar geleden. Ik kan me nog herinneren uit de tijd dat ik bij de Algemene Onderwijsbond werkte dat heel veel schoolbesturen niet eens een goedlopende beoordelings- en functioneringsgesprekscyclus hadden. Ik zou de minister willen vragen hoe dat in de gaten gehouden wordt. Hoe wordt gemonitord hoe scholen omgaan met hun personeelsbeleid? Want dat is heel belangrijk voor het behoud van leerkrachten in de sector.

Minister Slob:

Als ik zeg dat ik zie dat dat echt een ontwikkeling is, wil dat niet zeggen dat het overal goed gaat. Het staat of valt heel erg met mensen. Het is onderdeel van het inspectietoezicht dat men kijkt naar hoe ze hun zaken op orde hebben, hoe ze met het personeel omgaan, noem maar op. We hebben een aantal wettelijke bepalingen waar men aan moet voldoen. Dat is belangrijk. Het allermooiste is dat het niet komt doordat er een toezichthouder langskomt, maar dat men intrinsiek zelf beseft: mensen, dit is zo belangrijk; hier moeten we goed voor gaan. Dat is niet alleen maar omdat je dan zorgvuldig omgaat met je eigen personeel. Volgens mij moet het gewoon een eenzaak zijn dat je goed zorgt voor de mensen die voor je werken. Als dat niet gebeurt, als je dat als werkgever niet doet, moet je je diep schamen.

Dat geldt nog eens extra in het kader van de grote personeelstekorten. U weet dat we echt hele andere cijfers hadden een paar jaar voor die enorme dip er opeens kwam. Toen keken bestuurders opeens achterom en zeiden: mijn hele vervangingspool is leeg; waar zijn mijn vervangers eigenlijk? Ja, dat hadden ze soms gewoon laten lopen. Als ze beter voor die mensen gezorgd hadden, als ze eerder aanstellingen hadden gegeven en daar wat risico in hadden kunnen nemen — we hebben een discussie gehad over de reserves en dergelijke en u weet dat het bij sommige schoolbesturen best wel had gekund: met de reserves die ze hadden, hadden ze iets meer risico op personeelsgebied kunnen nemen — dan had dat misschien voorkomen kunnen worden. Misschien op sommige plekken ook niet, hoor. Het is ook niet zo dat het overal fout gaat, maar hier is een wereld te winnen. Ik denk dat deze wetwijziging een bijdrage kan leveren aan nog meer scherpte in de sector, niet alleen omdat men de financiële gevolgen nog meer zelf gaat merken — dat helpt soms wel om iets alerter te zijn; dat is menselijk — maar ook gewoon omdat het ontzettend hard nodig is om het goed te doen.

Mevrouw Westerveld (GroenLinks):

Daarover gaat mijn volgende vraag. Steeds minder scholen maken gebruik van het Vervangingsfonds. Worden scholen waar het niet goed gaat op de een of andere manier nog begeleid, nu die fondsen langzaam verdwijnen? Op heel veel scholen wordt natuurlijk wel veel aandacht besteed aan goed personeelsbeleid, maar is er nog een manier om

dit wetsvoorstel aan te grijpen om scholen nog beter te begeleiden?

Minister Slob:

Dat heb ik net ook in de richting van mevrouw Paul gezegd. Er zijn regiocoördinatoren beschikbaar om de scholen te begeleiden om de eigenrisicozeggenschap goed op te pakken en invulling te geven aan een hrm-verantwoordelijkheid. Die worden bij het Participatiefonds gestald. Van daaruit kan die begeleiding dan gewoon doorgaan. Dus ook daar hebben we voor gezorgd.

De voorzitter:

Ik kijk nog één keer rond.

Minister Slob:

Voorzitter. Het was mij een genoegen. Dank u wel.

De voorzitter:

Ik heb het idee dat we aan het einde van dit debat zijn gekomen.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

Over de wet en het amendement wordt volgende week dinsdag gestemd. Ik schors de vergadering tot 16.50 uur. Dan gaan wij door met het volgende debat.

De vergadering wordt van 13.37 uur tot 16.52 uur geschorst.

Voorzitter: Bergkamp